

Галина Єрко, Юлія Луцюк
Луцький педагогічний коледж (Луцьк)

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО»»

У статті висвітлюються дидактичні особливості формування критичного мислення у майбутніх учителів початкової школи через вивчення дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство»». Значну увагу приділено практичним аспектам підготовки фахівця Нової української школи. Подано методи та прийоми використання критичного мислення на практичних заняттях з методики навчання предмета «Я у світі» початкової школи, які студенти педагогічного коледжу можуть використовувати у подальшій професійній діяльності. Зазначено, що критичне мислення є одним з основних критеріїв освітніх реформ в Україні, а також одним із ключових завдань сучасного освітнього процесу.

Ключові слова: критичне мислення, професійна компетентність, методика навчання, методика Інсерт, метод ментальних карт, онлайн-сервіси.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасна система освіти орієнтує вчителя на використання в роботі різноманітних технологій, які дають можливість оптимізувати, інтенсифікувати освітній процес. На сьогодні їх існує ціла низка, тому кожен педагог має змогу підібрати саме ті, які б сприяли ефективності навчання майбутніх педагогів, розвивали в них пізнавальну активність, стимулювали продуктивне мислення. Використання найрізноманітніших методів і методичних прийомів як традиційних, так і нових, важливе на всіх заняттях, адже вони сприяють формуванню цілісної особистості. Не є винятком і заняття з дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство»», в ході проведення яких також відбувається розвиток інтелектуальної, творчої, комунікабельної, національно свідомої, критично мислячої особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну базу розвитку критичного мислення у навчальному процесі становлять праці зарубіжних науковців та українських дидактів: І. Бондарук [1], А. Кроуфорда, Е. Венди Саул, Дж. Макінстера, С. Метьюза [3], О. Пометун, І. Сущенко [4; 6], С. Терно [8; 9], О. Тягло [11] та ін.

У той же час відсутні цілісні наукові дослідження, які стосуються розвитку критичного мислення студентів закладів вищої освіти у процесі вивчення професійних методик, що має велике значення для успішного становлення майбутнього педагога.

Мета статті – проаналізувати та з'ясувати теоретичні й дидактичні особливості формування критичного мислення майбутніх вчителів початкової школи на заняттях з дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство»».

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з концепцією Нової української школи [5] критичне мислення належить до тих наскрізних умінь, якими повинен оволодіти кожен учень поряд з десятьма ключовими компетентностями, покладеними в основу формування випускника української школи як цілісної, усебічно розвиненої особистості, патріота з активною громадянською позицією, інноватора, здатного змінювати навколишній світ. А це можливе лише за участі педагога, який сам володіє навичками критичного мислення.

Розвиток критичного мислення розвиває набагато більше, ніж просто вміння аналізувати або перевіряти інформацію, формує певний тип особистості.

О. Пометун та І. Сущенко [6] визначають критичне мислення як комплексне поняття, яке поєднує способи розумової діяльності, певні ціннісні установки, моральні якості, відповідні моделі поведінки та надзвичайно значущі для сучасної людини і суспільства якості, такі, як відкритість, відповідальність, чесність, інтелектуальна сміливість, толерантність і багато інших.

Зазвичай навчальний процес у виші передбачає активну участь викладача і дещо пасивну участь студентів. Бездумне відтворення інформації, яку подав педагог на лекції, не має бути пріоритетним у навчанні, важливо пересвідчитись у розумінні матеріалу. Більше того, навіть хороше пояснення матеріалу не гарантує розуміння і мислення студентів.

Модель навчання, яка передбачає розвиток критичного мислення, діє зовсім по-іншому. Студенти постійно запитують про те, що вони дізнались нового, стимулюють застосовувати нові ідеї, порівнювати їх з тими, що викладені в підручнику. На заняттях з професійних методик має переважати дослідницький процес, отримання знань студентами в активній пізнавальній діяльності.

На думку авторів методичної системи «читання та письмо для розвитку критичного мислення» Джінні Стіла, Курта Мередіта та Чарльза Темпла, «критичне мислення – це складний ментальний процес, що починається із залучення інформації та закінчується прийняттям рішення» [7].

Перед початком формування критичного мислення у студентів, кожен викладач має запитати себе, чи сам володіє ним, звернути увагу на власні стереотипи щодо професійної діяльності.

С. Терно [9] зазначає, що критичне мислення передбачає абсолютно нову модель поведінки викладача на занятті. Викладач перестає бути джерелом «правильних» суджень, на таких заняттях він має приймати думку студентів. Пошук відповідей повинен відбуватися за допомогою правильно поставлених запитань педагогом.

Методика розвитку критичного мислення заснована на творчому співробітництві студента і викладача, на розвитку в майбутніх педагогів аналітичного й творчого підходів до будь-якого матеріалу, орієнтується не на запам'ятовування фактологічного матеріалу, а на постановку проблеми і пошук її розв'язання.

Під час навчання за методикою розвитку критичного мислення студенти мають пройти через три стадії в опануванні матеріалом, оскільки кожна з них відбиває відповідну ланку процесу засвоєння: сприйняття → осмислення → застосування.

Технологія розвитку критичного мислення дозволяє одночасно і більш ефективно формувати у студентів низку ключових компетентностей. Перш за все – «уміння вчитись», тобто вміння самостійно здобувати знання. Студенти вчаться організовувати свою роботу з розв'язання актуальних проблем і досягнення потрібного результату, набувають навичок самоконтролю, самооцінки, самовдосконалення. Співпраця майбутніх педагогів між собою та з викладачем сприяє формуванню соціальної компетентності. Студенти навчаються спільно визначати проблеми і мету діяльності, ефективно співпрацювати, бути ініціативними і відповідальними за прийняття рішень, обґрунтовано долати суперечки. Співпраця з викладачем і своїми товаришами дозволяє послідовно, долаючи труднощі, йти до поставленої мети.

Таким чином, застосування технології розвитку критичного мислення під час вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство»» створює додаткову мотивацію до навчання. Студенти краще засвоюють як теоретичний матеріал, так і практичний досвід.

Майбутні вчителі початкових класів, які оволодівають навичками критичного мислення, мають бути: чесні самі з собою; перемагати сумніви; ставити запитання; базувати судження на доказах; шукати зв'язок між предметами; інтелектуально незалежними; можуть відокремити головне від риторики; ними практично неможливо маніпулювати. Такі складові навичок XXI століття і покликана формувати навчальна дисципліна «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство»».

Критичне мислення – це не тільки наслідок демократії, а й важливий чинник її формування, домінанта підготовки майбутніх учителів початкової школи. Зупинимось на основних складових критичного мислення, які засвоюються у процесі вивчення дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство»».

Ефективною та важливою складовою вивчення дисципліни й формування критичного мислення у студентів є використання методики Інсерт (інтерактивна система позначок для

ефективного читання і мислення) (INSERT – Interactive Noting System for Effective Reading and Thinking), що спонукає студентів до відстеження власного розуміння прочитаної інформації, використовуючи певне маркування, виражене у символах [10]. Вона стимулює концентрацію уваги студентів не тільки на відомому матеріалі, а й на новому, вчить сумніватися та виокремлювати неправдиву інформацію, задавати питання, що виникають у процесі роботи над текстом.

Методика спрямована на глибоке опрацювання інформації і є ефективною при вивченні та опрацюванні навчальної програми та підручників з предмета «Я у світі» (3–4 клас), документа «Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи», Закону України «Про освіту» та ін.

Цей метод студентами здійснюється у кілька етапів.

1-й етап. Створюється система маркування тексту:

- «v » позначаємо те, що вже відомо;
- знаком «-» позначаємо те, що не відповідає їхнім уявленням;
- знаком «+» позначаємо те, що є для них цікавим і несподіваним;
- знак «?» ставиться, якщо є щось незрозуміле або виникло бажання дізнатись більше.

2-й етап. Розставити позначки

Читаючи тексти, студенти позначають окремим знаком на полях певні абзаци чи речення. Таку роботу можна проводити як і при самотійному опрацюванні джерел, так і в аудиторії. Доречними є коментарі викладача щодо маркування тексту.

3-й етап. Заповнення таблиці

Студентам пропонується систематизувати інформацію, розмістивши її у відповідності до своїх позначок в таблицю.

v	-	+	?

Для заповнення таблиці студенти мають знову повернутись до тексту і таким чином здійснюється більш глибоке засвоєння матеріалу. Відбувається процес накопичення інформації.

4-й етап. Поступове обговорення кожного рядка таблиці

Для кращої перевірки результатів роботи студенти об'єднуються у міні-групи (4–8 осіб). Під час проговорювання інформації вона краще структурується та запам'ятовується.

Методика Інсерт формує вміння самотійно і глибоко осмислювати інформацію, ретельно її опрацювати, вдивлятися в деталі.

Однією зі складових формування критичного мислення майбутніх педагогів є метод ментальних карт, який можна використовувати на різних типах і формах заняття: вивчення нового матеріалу, закріплення й узагальнення матеріалу, написання доповіді, реферату, науково-дослідницької роботи, підготовка проекту, презентації, анотування, конспектування.

Сама назва інноваційного педагогічного інструмента є спробою перекладу словосполучення «Mind Maps», котре використовував у своїх бестселерах її творець – британський психолог Тоні Бьюзен. Також часто зустрічаються синонімічні переклади: карти асоціацій, карти розуму, карти думок, карти пам'яті, ментальні карти [2].

Складання ментальних карт покликане наочно і переконливо продемонструвати студентам не просто приріст наукових знань, але розвиток, прогрес наукового світогляду. Воно спрямоване на те, аби допомогти сформувати цілісне сприйняття освітнього процесу, а також систематизувати пройдений матеріал.

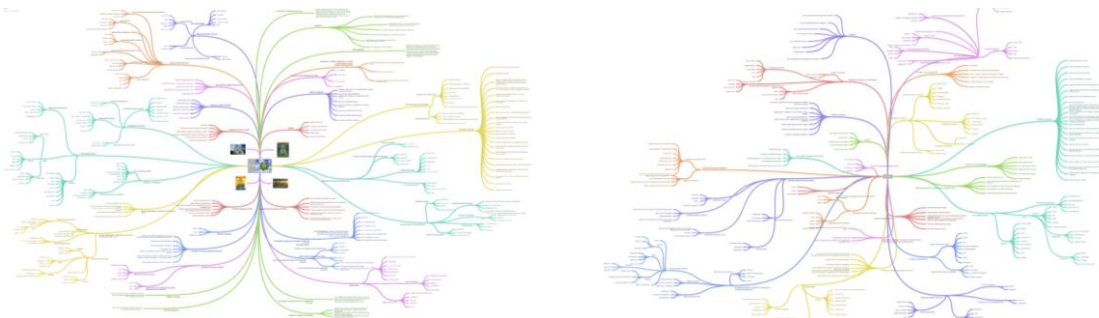
У ході роботи зі студентами 3-го курсу відділення «Початкове навчання» Луцького педагогічного коледжу ця методика була використана для підсумкової перевірки засвоєних знань студентів. Це уможливило не лише діагностувати рівень підготовки студентів, а й сформованість у них цілісності уявлення щодо передбачених навчальним планом теоретичної складової курсу «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство»». Створені студентами схеми виявили проблемні лінії у розумінні методичної й теоретичної складової вивчення предмета і взаємозв'язок між ними.

При роботі з інтелект-картами звертаємо увагу на основні принципи створення ментальних карт:

- об'єкт уваги (вивчення) сфокусовано в центральному образі;
- основні теми та ідеї, пов'язані з об'єктом уваги, розходяться від центрального образу у вигляді ідей;
- головний принцип – одне ключове слово на кожен ліній;
- використання графічних образів;
- робота як мінімум з трьома й більше кольорами тощо.

У ході роботи щодо створення ментальних карт студентами використовується сервіс <https://coggle.it> через акаунт Google. Coggle – це онлайн інструмент для створення та спільної роботи над майнд-картами.

Наведемо кілька наочних прикладів ментальних карт, створених студентами.

Позитивною стороною ментальної карти як форми навчання є не тільки розвиток у студентів здатності і вміння правильного вибору необхідного матеріалу, грамотного його викладу, але й у подальшому – вбудовування власного бачення проблеми, її осмислення. Відтак створюються передумови не тільки для інформативного розкриття змісту вивченого матеріалу, але й наповнення його особистісним розумінням практичного застосування.

Ментальна карта легко засвоюється аудиторією, оскільки передбачає як вербалізацію, так і візуалізацію теми, може бути формою передачі і засвоєння знання під час проведення лекційних та практичних занять.

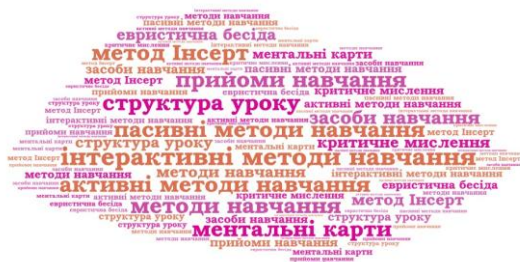
Розвиток критичного мислення має проходити через освітній процес наскрізно й стати частиною професійної освіти майбутнього педагога. Невід'ємною складовою формування критичного мислення у майбутніх педагогів є вміння визначити найбільш ефективні засоби онлайн-ресурсів, які можна використовувати при підготовці до уроків з предмета «Я у світі» (3–4 клас).

На практичних заняттях з предмета «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство»» студенти визначають не лише який вид онлайн-сервіса застосувати, а й розглядають місце його ефективного використання на занятті, створюють власні ресурси для подальшої роботи.

Так, пазли розвивають інтелект відразу в декількох напрямках. Збираючи розрізану картинку, студенти вчаться логічно мислити, тренують уяву, просторове сприйняття, пам'ять, вміння підбирати необхідний матеріал для вивчення. Складання пазлів допомагає зануритися в тему, яка вивчається. Студент опрацьовує навчальний матеріал не тільки в образі друкованого тексту, а й візуальних об'єктів. Найбільш доступний та зручний для формування пазлів сайт – <http://www.jigsawplanet.com/>.

Важливим є вміння студентів закріплювати отримані знання в ігровій формі, що сприятиме формуванню пізнавального інтересу та критичного мислення. У цьому їм допоможе конструктор Learningapps, який призначений для розробки та зберігання інтерактивних завдань з різних предметних дисциплін.

LearningApps.org є загальнодоступною бібліотекою незалежних блоків, створених Інтернет-спільнотою і придатних для повторного використання та змін. Блоки (вони називаються Вправами) не включені в жодні конкретні сценарії чи програми, тому вони не розглядаються як цілісні уроки чи завдання, натомість їх можна використати у будь-якому методичному сценарії.

Розгадування ребусів розвиває логічне мислення студентів, спонукає їх до креативної діяльності. Воно змушує їх думати, загострює цікавість. Для створення ребусів можна використати сервіс Ребус 1.com. Українською: [http://rebus1.com/ua/index.php?item=rebus_generator\(ua\)](http://rebus1.com/ua/index.php?item=rebus_generator(ua)). Наприклад, можна перед початком створення різних видів бесід спробувати розгадати ребус.

Для проведення рефлексії корисною буде кольорова хмара зі слів, яка приковує погляд до об'єкта і змушує студентів пригадати всі етапи та зосередиться на матеріалі. Хмара містить в собі як візуальну інформацію, так і смислове навантаження – сам текст. Пропонуємо сервіс Word Art (Tagul): <https://wordart.com/create>.

Потенційні можливості для формування критичного мислення у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи вбачаємо у педагогічній практиці з предмета «Я у світі» в 3–4 класах, здійснюючи яку студенти практично застосовують отримані теоретичні знання.

У процесі здійснення педагогічної практики студенти мають можливість з'ясувати, чи відповідає їхнім уявленням практичний досвід до якого вони готувалися, здійснюючи теоретичну підготовку.

Важливим елементом педагогічної практики є аналіз уроків. Саме на цьому етапі наявні всі можливості для формування критичного мислення майбутнього фахівця. Студенти мають змогу здійснювати синтез власних можливостей та порівняльний аналіз діяльності своїх однокурсників і вчителів початкових класів. Вони оцінюють свої досягнення, визнають невдачі та усвідомлюють шляхи подальшого професійного самовдосконалення, здійснюючи самоаналіз проведених занять.

При проходженні педагогічної практики студенти реалізують професійну та фахову компетентності, які полягають у: вільному володінні суспільствознавчим теоретичним матеріалом; постійному вдосконаленні знань та оволодінні сучасними педагогічними технологіями; упровадженню в освітній процес тих інновацій, які сприятимуть високій результативності навчання і виховання майбутніх вчителів початкової школи. Перебуваючи у постійному пошуку, студенти конструюють оригінальні методичні прийоми, створюють власну педагогічну лабораторію.

Висновок з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, вивчення дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство»» неможливе без впровадження та формування критичного мислення у майбутніх педагогів-початківців. Кожен з них має виробити свої особливості подачі матеріалу майбутнім учням, свій погляд на проблеми тощо. Проте не варто забувати, що найголовніша цінність впровадження критичного мислення – це практичний досвід. У період реформування сучасної української школи майбутній педагог має мислити критично. Важливою складовою такого мислення є не просто засвоєння теоретичного матеріалу, а й застосування цих знань у «польових» умовах. Нехай це будуть і філософські розмови з молодшими школярами, й аргументація у суперечках як вчителя з учнями, так і учнів з вчителем та між собою – усе це потребує критичного та осмисленого ставлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання озвученої проблеми, дозволяє стверджувати, що сьогодні у вітчизняній дидактиці поки що не вистачає фундаментальних розробок з проблеми впровадження критичного мислення на заняттях з професійних методик, у чому і вбачаємо перспективи подальших досліджень.

Джерела та література :

1. Бондарук І. П. Формування критичного мислення учнів у процесі навчання історії: навчально-методичний посібник / І. П. Бондарук. – Біла Церква : КОІПОПК, 2013. – 107 с.
2. Інтелект-карти – саме те для сучасного освітнього процесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/E57Vst>. – Назва з екрана.
3. Кроуфорд А. Технології розвитку критичного мислення учнів [Електронний ресурс] / Алан Кроуфорд, Е. Венді Саул, Самуел Метьюз, Джеймс Макінстер ; за заг. ред. Олени Пометун. – Режим доступу : <https://goo.gl/EjfSdK>. – Заголовок з екрана.
4. Навчаємо мислити критично : посібник для вчителів / автори-укладачі О. І. Пометун, І. М. Сущенко. – Дніпро : Ліра, 2016. – 144 с.
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/xY5hbb>. – Назва з екрана.
6. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи : методичний посібник для вчителів / автори-укладачі : О. І. Пометун, І. М. Сущенко. – Київ, 2017. – 96 с.
7. Темпл Ч. Методична система «Розвиток критичного мислення у навчанні різних предметів» (підготовлено для розвитку критичного мислення) : пос. I–IV / Чарльз Темпл, Джінні Стіл, Курт Мередіт. – К. : Науково-методичний Центр розвитку критичного та образного мислення «Інтелект», 1998. – 32 с.
8. Терно С. О. Світ критичного мислення : образ та мімікрія / С. О. Терно // Історія в сучасній школі. – 2012. – № 7–8. – С. 27–39.
9. Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії) : посібник для вчителя / С. О. Терно. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2011. – 105 с.
10. Ткаченко Л. І. Теоретичні засади технології формування критичного мислення майбутніх учителів початкової школи [Електронний ресурс] / Л. І. Ткаченко. – Режим доступу : [file:///C:/Users/User/Downloads/Nzsp_2012_7_45%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Nzsp_2012_7_45%20(1).pdf). – Заголовок з екрана.
11. Тягло О. В. Критичне мислення : Навчальний посібник / О. В. Тягло. – Х. : Вид. група «Основа», 2008. – 192 с.

References

1. Bondaruk I. P. Formuvannja kritichnogo mislennja uchniv u procesi navchannja istorii: navchal'no-metodichnij posibnik / I. P. Bondaruk. – Bila Cerkva : KOIPOPК, 2013. – 107 s.
2. Intel'ekt-karti – same te dlja suchasnoho osv'itn'ogo procesu [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://goo.gl/E57Vst>. – Nazva z ekrana.
3. Krouford A. Tehnologii rozvitku kritichnogo mislennja uchniv [Elektronnij resurs] / Alan Krouford, E. Vendi Saul, Samuel Met'juz, Dzhejms Makinster ; za zag. red. Oleni Pometun. – Rezhim dostupu : <https://goo.gl/EjfSdK>. – Zagolovok z ekrana.
4. Navchaemo misliti kritichno : posibnik dlja vchiteliv / avtori-ukladachi O. I. Pometun, I. M. Sushhenko. – Dnipro : Lira, 2016. – 144 s.
5. Nova ukrains'ka shkola. Konceptual'ni zasadi reformuvannja seredn'oi shkoli [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://goo.gl/xY5hbb>. – Nazva z ekrana.
6. Putivnik z rozvitku kritichnogo mislennja v uchniv pochatkovoї shkoli : metodichnij posibnik dlja vchiteliv / avtori-ukladachi : O. I. Pometun, I. M. Sushhenko. – Kiiv, 2017. – 96 s.
7. Templ Ch. Metodichna sistema «Rozvitok kritichnogo mislennja u navchanni riznih predmetiv» (pidgotovleno dlja rozvitku kritichnogo mislennja) : pos. I–IV / Charl'z Templ, Dzhinni Stil, Kurt Meredit. – K. : Naukovo-metodichnij Centr rozvitku kritichnogo ta obraznogo mislennja «Intel'ekt», 1998. – 32 s.
8. Terno S. O. Svit kritichnogo mislennja : obraz ta mimikrija / S. O. Terno // Istorija v suchasnij shkoli. – 2012. – № 7–8. – S. 27–39.
9. Terno S. O. Teorija rozvitku kritichnogo mislennja (na prikladi navchannja istorii) : posibnik dlja vchitelja / S. O. Terno. – Zaporizhzhja : Zaporiz'kij nacional'nij universitet, 2011. – 105 s.
10. Tkachenko L. I. Teoretichni zasadi tehnologii formuvannja kritichnogo mislennja majbutnih uchiteliv pochatkovoї shkoli [Elektronnij resurs] / L. I. Tkachenko. – Rezhim dostupu : [file:///C:/Users/User/Downloads/Nzsp_2012_7_45%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Nzsp_2012_7_45%20(1).pdf). – Zagolovok z ekrana.
11. Tjaglo O. V. Kritichne mislennja : Navchal'nij posibnik / O. V. Tjaglo. – H. : Vid. grupa «Osnova», 2008. – 192 s.

Галина Ерко, Юлия Луцюк. ФОРМИРОВАНИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ДИСЦИПЛИНЫ «МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОБЛАСТИ «ОБЩЕСТВОВЕДЕНИЕ»». В статье освещают дидактические особенности формирования критического мышления у будущих учителей начальной школы через изучение дисциплины «Методика обучения образовательной области «Обществоведение»». Значительное внимание

уделено практичним аспектам підготовки спеціаліста Нової української школи. Подано методи та прийоми використання критичного мислення на практичних заняттях по методикі вивчення предмета «Я в мирі» початкової школи, які студенти можуть використовувати в подальшій професійній діяльності. Зазначено, що критичне мислення є одним з основних критеріїв освітніх реформ в Україні, а також одним з ключових завдань сучасного освітнього процесу.

Ключові слова: критичне мислення, професійна компетентність, методика навчання, методика Інсерт, метод ментальних карт, онлайн-сервіси.

Halyna Yerko, Yuliia Lutsiuk. FORMATION OF CRITICAL THINKING OF FUTURE TEACHERS OF ELEMENTARY SCHOOL IN STUDYING THE DISCIPLINE «METHODOLOGY OF STUDYING THE EDUCATIONAL FIELD «SOCIAL SCIENCE»». In the article authors propose the methodology of using various methods and methodical techniques of critical thinking in the preparation of specialists of the New Ukrainian school. The use of both traditional and new forms, methods on the discipline lessons «The methodology of teaching the educational field «Social Science»» is important, because they contribute to the formation of the intellectual, creative, sociable, national conscious, critical thinking person.

It is emphasized that the method of developing of critical thinking is based on the creative cooperation of the student and the teacher, on the analytical and creative approaches to any material, it is oriented not on the memorization of the material, but on the problem statement and on the independent creative searching of its solution.

Authors argue that during studying of method of critical thinking development, students must go through three stages in mastering material: perception → comprehension → application.

Significant emphasis was made on key components of critical thinking which are learning in the process of learning the discipline «Methodology of studying the educational field «Social Science»»: using the Insert method (an interactive marker system for effective reading and thinking), that encourages students to track their own understanding of the information due to using certain marking, expressed in symbols; the method of mental maps, that may be used in different types and forms of studying, as the schemes, created by students make it possible to identify problem lines in the understanding of methodological and theoretical component of the studying the specified object and the relationship between them; the ability to determine the type of online service and ways of its using (puzzles, the designer Learningapps, unblocking rebuys (Rebus 1.com.Ukrainian), LearningApps.org, service Word Art (Tagul)).

It is proved that critical thinking is an important factor in the formation of modern vocational education and a significant component of the training of future primary school teachers.

Keywords: critical thinking, professional competence, teaching method, Insert method, method of mental maps, online services.

Стаття надійшла до редколегії 06.06.2018 р.

УДК 378.4

Євген Єрмоленко

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка (Глухів)

ПОКАЗНИКИ ТА КРИТЕРІЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗНАКОВО-СИМВОЛІЧНОЇ НАОЧНОСТІ

Автором розглянуто проблему визначення показників та критеріїв готовності майбутніх педагогів професійного навчання до застосування знаково-символічної наочності у процесі професійної діяльності в рамках компетентного підходу. Проаналізовано різні підходи науковців до визначення категорії «готовність». У результаті аналізу уточнено зміст поняття «готовність до використання знаково-символічної наочності».

На основі сучасних педагогічних досліджень, щодо критеріїв готовності майбутніх фахівців до різних аспектів професійної діяльності, розроблено власну систему критеріїв готовності майбутніх педагогів професійного навчання до застосування знаково-символічної наочності. Дана система включає: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісний критерії. У статті описано зміст та визначено показники названих вище критеріїв.

Ключові слова: педагог професійного навчання, знаково-символічна наочність, готовність, показники, критерії.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Дослідження проблеми готовності майбутніх педагогів